

A KÉTSÉGBEESETT BRAHMS

Van a romantikának egy fogalma, amit a gyakran konzervatívnek nevezett Brahms „dolgozott ki” a lehető legteljesebben, és ez a szenvedélyes kétségbeesés. Ami attitűdként természetesen Schubertnél, Schumann-nál, Csajkovszkijnál is ott van – ott kell lennie szinte mindenkinél ebben a korban, hiszen a romantika a halál, a végesség kérdését legalább akkora erővel állította a középpontjába, mint a szabadságét vagy a lázadását. Márpedig, ha ezek szorosán egymás mellé kerülnek, akkor könnyen össze is kapcsolódnak. A romantikus ember mindannyiszor fellázad a végesség ellen, ahányszor annak gondolata felmerül benne, márpedig a végesség gondolata folyamatosan ott van – lényegében tehát éppen a lázadásával konzervál egy eo ipso megoldhatatlan kérdést. Mi egyebet is tehetne, minthogy újra és újra nekifut, és szenvedélyesen ostromolja a saját kétségbeesését. Ez a lelkiállapot Brahms több művében is tetten érhető – a legkarakteresebben első zongoraversenyében, és ezzel rokon, első szimfóniájában. Mindkét mű egy konkrét, drámai eseményhez is kapcsolódik: Schumann öngyilkossági kísérletéhez, amely valószínűleg nem pusztán a barátság okán rázta meg mélyen Brahmsot, hanem a saját, belső halálközelségének okán is. Az első (d-moll) zongoraverseny szinte a programzenék konkrétságával tematizálja a halálközeli érzéseket. Ez a mű azonban kevésbé szenvedélyes, mint inkább mindvégig nagyon zaklatott. Kivétel a második tétel, amelyben a szenvedélyesség a panaszosság, a lemondás ellenpárjaként mégiscsak megjelenik. De csak kontrasztja valaminek, ami kitérőt jelent. A szenvedélyes kétségbeesés teljes valójában az első szimfónia nyitóakkordjaiban szólal meg. Itt Brahms egy erősen hangsúlyozott, hármas lüktetéssel, makacsul ismétlődő, üstdobon, kontrafagotton, nagybőgőn megszólaltatott C hang fölött a szó szoros értelmében kifeszített a hegedűkkel a dallamot. A makacs hang és a kis lépésekből álló, egyenes vonalú dallam között folyamatosan nő a feszültség – ahhoz hasonlóan, ahogyan a szenvedély szokta az embert szétfeszíteni. Ennél érzékletesebben nem lehet kifejezni azt az önellentmondást sem, ami az emberi lét végessége és az érzelmek végtelensége, ereje közt feszül. Nem is követheti más ezt a képet, mint a nagyon nagy halkság, a pianissimo.

Érdekes, hogy Brahms a IV. szimfóniájához érve megtalált egy másik utat is, amellyel lekanyarodhat szenvedélyes kétségbeesésének ösvényeiről. Ennek utolsó tételében olyan formát választott, amely sok mindenben rokonítható az I. szimfónia kezdő részeivel. A választott forma a 16-17. századi, a romantikában ismét divatosá váló passacaglia. Az eredetileg felvonulásokhoz játszott zene később olyannyira stilizálódott, hogy hangvételeknek emelkedettsége gyakran lemondássá, szomorúsággá for-

dult át. Brahms a maga passacagliájában a kivetettség és a magány minden színét és kacskaringós útját felmutatja, ismét nem nélkülözve a szenvedélyességet. Ám a téma variációi (ezekből összesen harminc van!) új dimenziót is felkínálnak: a szabad fantázia lehetőségét. Ráadásul a témafeldolgozásokat a szonátaforma szigorú keretei strukturalják – a fantázia szabadságát tehát csak nagy erőfeszítéssel lehet létrehozni. Így végül a szenvedélynek mégis sikerül leválnia öröknek látszó társáról, a szenvedésről. A nagy erőfeszítés, amit a fantázia és a szonátaforma összeegyeztetése megkíván, a teremtés javára billenti el a mérleget, s a szélesen áradó zene mégiscsak „életpártivá” válik.

FELHÍVÁS

III. Kultúra és Turizmus Nemzetközi Konferencia és Szakmai Vásár

Hagyományos kulturális értékek – új lehetőségek címmel harmadik alkalommal kerül megrendezésre Budapesten 2002. november 7-9. között a Kultúra és Turizmus Nemzetközi Konferencia és Szakmai Vásár, amely a kultúra és a turizmus együttes tevékenységének vizsgálatával, és a két terület együttműködésének lehetőségeivel foglalkozik. A konferencia programját plenáris és szekcióülések alkotják, míg a 3 napig tartó szakmai vásáron lehetőség nyílik a kulturális turizmus piacán meglévő termékek bemutatására, értékesítésére.

A plenáris ülésekre az előző konferenciákhoz hasonlóan számos magyar és külföldi szaktekinetlyt várnak. A tervezett szekciók:

1. Örökség és regionalitás
2. Érték-turizmus-településfejlesztés
3. Identitás és globalizáció

A rendezvényt több magyar és külföldi szervezet is támogatja. Az ICOMOS, a Kulturális Utak Európai Intézete, az UNESCO és a WTO a konferencia nemzetközi elismertetésében játszik fontos szerepet.

A szervezők 350-400 fő részvételével számolnak a 2002-es konferencián, és legalább 70 kiállító cég megjelenésével a szakmai vásáron a világ minden részéről.

További információért forduljanak a Titkársághoz:

Kult-Turist Kft. (Barkó Boglárka)

Levélcím: 1094 Budapest, Angyal u. 31.

Telefon: 36/1/218-6558, 36/1/218-6559 Fax:

36/1/218-6560

E-mail: corvin@mail.datanet.hu Internet:

w3.datanet.hu/~corvin